



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## Universitätsbibliothek Paderborn

### **R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales**

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè  
factorum pertinentes, breuiter tractantur

**Azor, Juan**

**Coloniae Agrippinae, 1612**

31 De peccatis luxuriaie inter coniuges circa debitum coniugale.

**urn:nbn:de:hbz:466:1-14014**

nullum est in hoc mortale peccatum, cum id sit secundum morem patriæ, aut secundum dignitatem, & conditionem status, & conditionis personæ. Postremò sæpè in his venialiter peccatur, vel ob superfluum, & prodigum ornatum, vel ob voluptatem, & delicias, vel ob animi leuitatem.

Septimo quaeritur, An in femina sit mortale peccatum gestare pectora nuda, aut uti veste ad eò tenui, & pellucida, ut pectora masculis perspicua sint? Angelus *verb. Ornatu*, ait, se non excusare eas à peccato mortali: nec valet, inquit, consuetudo, quoniam est corruptela. Sed dicendum est, etiam illis secundum se non esse mortale peccatum, & excusari in prouincijs, in quibus gestare pectora nuda est in vsu, ut supra diximus.

Octauo quaeritur, An femina nuptui apta, sed quæ nuptura non sit, immo quæ castitatem, vel religionis ingressum vouit secretò, licite se videndam alijs exhibeat ornata, & an licite velle possit, ut illis placeat, & ad matrimonium appetatur, ut in alijs rebus sibi, vel suis cognatis fauorem, aut auxilium obtineat? Dico, id fieri absque vilo peccato, ut rectè ait Nauarrus *cap. 23. num. 22*, quoniam sit hoc ob finem bonum, nec est vili lege prohibitum, & fit absque peccato proximi: nam alijs non peccat eam cupientes in vxorem.

### De Peccatis Luxurie inter Coniuges contra debitum coniugale.

#### CAPYT XXXI.

**P**RI-MO notandum, inter coniuges posse multa peccata contingere: sed in præsentia solum dicemus de ijs peccatis, quæ solent accidere in vsu matrimonij, nimirum in exigendo, reddendo, aut detegendo debitum coniugale, cetera enim pertinent ad materiam Sacramenti matrimonij. Legendi sunt Summistæ *in verb. Debitum coniugale*.

Secundo notandum, Debitum coniugale dici, & esse obligationem mutuam, siue ius mutua obligationis, quo inuicem coniuges suum corpus ad copulam coniugalem reddere tenentur ratione vinculi per matrimonium contracti.

Primo quaeritur, quor, & quibus casibus coniugalis vsus reddatur illicitus? Respondeo ex quinque capitibus siue causis fieri illicitum. Primo, ratione intentionis, aut finis intenti. Secundo ratione loci, in quo est vsus coniugalis. Tertio, ratione temporis, in quo fit vsus coniugalis. Quarto ratione modi adhibiti in eo vsu. Quinto, ratione voti, & affinitatis, vel alterius impedimenti Ecclesiastici.

Secundo quaeritur, In quibus casibus sit illicitus vsus coniugalis ratione intentionis, aut finis intenti? Certum est apud omnes, esse peccatum, quando coniux vitur coniuge cogitando, ac oblectando se, ac si cum alia femina non sua vxore rem haberet, aut eo affectu, ut etiam si sua vxor non esset, rem cum illa haberet, aut appetendo, ut sua vxor esset alia femina non sua, & erit hoc peccatum in specie luxurie talis, qualis erit femina cogitata, & concupita. Ita communiter omnes Doctores.

Secundo certum est apud omnes Doctores, vsum coniugalem esse licitum. Primo, ratione prolis generandæ, est enim matrimonium ad hoc institutum. Secundo, ratione reddendi debitum coniugale alteri coniugi: quoniam hoc est opus iustitiæ soluere debitum alteri. Tertio, ratione vitandi fornicationem, vel periculum fornicationis in altero coniuge, quoniam hoc est opus charitatis, vitare periculum peccandi in altero.

Sed difficultas est apud Doctores in sequentibus. Primo, an sit licitus vsus coniugalis gratia propria fornicationis in se ipso vitandæ? Tres sunt opiniones. Prima est asserentium, non esse licitum, sed esse veniale peccatum. Et hæc opinio fuit olim communis inter Doctores. Ita S. Thomas *4. Dist. 31. q. 2. art. 2. ad 2.* Bonauent. Richard. *ibid. art. 3. quæst. 2.* licet dicat opinionem esse probabilem. Sic Angelus *verb. Debitum coniugale num. 22.* & probant hoc ex Hieronymo

*Apologia con. Iovinianum*, Tertull. *lib. de exci. castitat. initio*, August. *in Enchirid. cap. 43. Et lib. de Bono coniugali cap. 10. Et cap. 6. Beda in Paulum 1. Cor. 7.* Ambros. *ibid.* & Greg. *ut referret 23. q. 4. cap. Vir. & Gratian. 22. q. 2. & Magist. in 4. Dist. 4.* Secunda opinio est asserentium, non esse peccatum, quando aliter commode proptia ipsius fornicatio vitari non potest, si tamen aliter vitari possit, esse peccatum, Palud. *in 4. Dist. 31. q. 2.* Capreol. *ibid. q. 2.* Sor. *ibid. q. 1. art. 4.* Ledelm. *4. p. 2. q. 31. art. 5. Siluest. verb. Debitum coniugale q. 12.* Tabien. *in verb. Matrimon. 3. q. 3.* Tertia opinio est asserentium, absolute non esse peccatum. Sic Maior *in 4. Dist. 31. q. 1. concl. 4.* Durand. *ibid. q. 1. prope finem*, Argentina *ibid. q. 1. art. 4.* Almain. *4. Dist. 31. art. 1.* & fuit olim Altiſiodoren. *4. lib. tract. 9. c. 2.* Hæc tertia opinio est probabilior, & verior: nam Paulus *1. Cor. 7. ait*, [Melius est nubere, quam vti] ego si quis vxore vtatur sic vtatur, hoc est ne accedat ad alienam, non peccat. Item ibidem ait Paulus: [Vniſquisque propriam vxorem propter fornicationem habeat.]

Difficultas secunda est, An sit licitum vi copula coniugali ob sanitatem corporalem, vel ob commodum aliud corporale. Dux sunt opiniones, Prima est asserentium esse licitum. Sic Maior *in 4. Dist. 31. q. 1. concl. 5.* & Almainus *4. Dist. 31. q. 1.* quibus assentit Paludius *in 4. Dist. 31. dist. 2.* Secunda opinio est asserentium, esse peccatum veniale, nisi quando aliter sanitas corporis conseruari non possit. Sor. Siluest. Tabien. *ubi supra*. Hæc opinio est verior, quoniam copula carnalis coniugalis non est instituta, nisi propter prolis generationem, aut propter remedium concupiscentiæ, non autem ob sanitatem, aut aliud bonum corporis temporale. Et uti copula coniugali ob sanitatem corporis, vel commodum aliud temporale, perinde esset, ac si quis baptisma susciperet ob sanitatem, vel commodum aliquod corporale, quod licet peccatum mortale non esset, veniale tamen peccatum esset, ut ait Sorus loco citato: nihilominus tamen prima opinio est etiam probabilis. Sicut enim licitum est contrahere ob bonum pacis, ob generis nobilitatem, ob diuitias, sic matrimonio contracto uti, non videtur esse malum ob bonum pacis, vel ob sanitatem. Alia verò ratio est de baptismo, qui institutus est, ut recipiatur ob bonum animæ, non ob bonum corporis.

Tertia difficultas est, An vi copula carnali solum gratia voluptatis, & oblectationis, sit peccatum mortale? Tres sunt opiniones, Prima est asserentium, nulli esse peccatum. Sic Maior, & Almainus *ubi supra*. Secunda opinio est, esse mortale peccatum, quando delectatio intenditur principaliter. Ita S. Thomas *in 4. Dist. 31. ubi supra*. Tertia opinio est, esse veniale peccatum. Sic Palud. Argentina, Sor. *supra allegati*, & Altiſiodoren. Bonauentura, Richardus *ubi supra*. Hæc opinio est probabilior. Quod si dicas, cibum, & potum, capere ob delectationem, non est malum, ergo non est malum vi matrimonio ob delectationem. Item actus quando est bonus, habet delectationem bonam, sed actus coniugalis est bonus, ergo, & delectatio est bona. Respondeo, diuersam esse rationem de cibo, & potu, quoniam hæc sunt alimenta necessaria ad vitam: at Matrimonium est institutum ob bonum prolis, & ob remedium concupiscentiæ, & ob officium coniugum, non autem ob delectationem.

Tertio quaeritur, Quor, & quibus causis illicitus sit vsus coniugalis, eo quod fiat in loco sacro? Respondeo, certum esse apud omnes, vsum coniugalem, siue vitando, siue reddendo in loco sacro, esse mortale peccatum, quoniam sit contra sanctitatem loci, propterea quod sit contra legem Ecclesiasticam prohibentem copulam coniugalem in loco sacro. *Ecclesijs Dist. 68. Et de consec. Dist. 1. c. Ecclesijs, Et c. Finali de Consec. Ecclesia, Et c. 1. de Consec. in sexto, & ita sanctificatus locus sacer est ab Ecclesia, ne fiat in eo copula coniugalis, quamuis, ut ait Glossa *c. 1. de Consec. Eccles. vel altaris, in sexto*, Hugo, & Gandulphus senserunt per copulam coniugalem non pollui Ecclesiam, à quibus Glossa dissentit.*

Quarto quaeritur, An loci sacri nomine intelligantur cœmeteria? Sotus excludit cœmeteria. Sed dicendum est, ea includi *c. Consultus, de consec. Eccles. Et c. si quis consumax Et sequent. 27. quæst. 4.* Item includit Ecclesias etiam non conse-

confe-

consecratas dummodo sint auctoritate Episcopi dedicata ad diuina, *capit. fin. de consec. Eccl. vel alt. & Glossa ibid.*

Quinto quaeritur, An quando coniuges diu commorantur in templo ob bellum, vel ob obsidionem, vel ob violentiam aliquam illis factam, vel ob aliam causam, tunc licita sit illis copula coniugalis in templo? Sunt tres opiniones. Prima est asserentium, absolute tunc temporis esse licitã coniugalem copulam, quoties coniuges diu, & violentè detinentur in Ecclesia. Sic Richard. in 4. Dist. 42. art. 1. q. 1. Secus in eod. libro. & Dist. 9. 1. ad ult. Supplementum eod. lib. & Dist. 9. 1. art. 2. conclus. 11. Angelus verb. *Debitum num. 35.* Rosell. eod. verb. num. 7. Maior in 4. Dist. 32. q. 2. Palatinus *ibidem, dist. 1.* Secunda opinio est asserentium, absolute tunc temporis esse peccatũ mortale, nimirum sacrilegium, quoniam polluitur Ecclesia. Sic Tabien. verb. *Matrimonium 3. q. 9.* & ita dicit sentisse S. Thomam, Palud. A. pronium, Supplementum, Pisanum: sic etiam sentit Armill. verb. *Debitum num. 6.* Caiet. in Summa, verb. *Matrimonij usus.* Sic etiam Nauar. c. 16. num. 32. & citat Paludanum, Caietanum, Antoninum, Tutrecematam. Tertia opinio est, quod si coniuges diu, & violente detinentur, tunc licita est copula coniugalis, si fiat ad vitandum periculum fornicationis, vel propter, vel in coniugè. Ita Siluest. verb. *Debitum, q. 3.* cui fauere etiam videtur Sotus in 4. Dist. 32. q. 1. art. 3. Conclus. 3.

In hac re mihi videtur probabilior opinio tertia, quoniam ea non differt à prima: nam Richardus, & Angelus licitam copulam faciunt ob periculum incontinentiæ, quod si Ecclesia non polluitur effusione sanguinis, quando quis ob defensionem suæ propriæ vitæ occidit alium in Ecclesia; ita etiam arbitror non pollui Ecclesiam effusione seminis, quando quis in Ecclesia vitur copula coniugali, eo quod violente detinetur in ea, & periculum incurrit fornicationis, vel propter, vel in coniugè. Neque enim Ecclesiæ leges obligant tanto periculo animæ existente, siquidem nõ obligant cum periculo vitæ corporalis.

Sexto quaeritur, An copula coniugalis occulta in Ecclesia sit peccatum? Sotus *ubi supra*, ait nõ esse peccatum, quoniam per eam copulam non polluitur Ecclesia. Sed dicendũ est, vt etiam annotauit Nauar. contra Sotum c. 16. n. 32. quod sit peccatum, & quod per eam polluitur Ecclesia, hoc sensu, quod quamdiu occulta est, non impedit officia diuina, & nõ indiget Ecclesia reconciliatione: cum tamen incipit esse publica per famam, id est, notoria ex dicto multorum fidelium virorum, vel per confessionem coniugum, aut condemnationem eorum in iudicio, tunc incipit impedire celebrationem diuinorum officiorum, & indiget reconciliatione. Et hoc est argumentum contra Sotum, quod polluat Ecclesia per copulam coniugalem occultam, quoniam quantum est ex parte illius copulæ, Ecclesia polluitur. Quod autem occulta polluitur, quamdiu est occulta, non indiget reconciliatione, ait Glossa c. 1. de consec. Eccl. vel alt. in sexto. & cap. 16. nu. 32. & hoc sensu intelligunt Auctores, cum aiunt, non pollui Ecclesiam per copulam occultam, Sotus in 4. Dist. 32. q. 1. ad ult. Supplementum *ibid. q. 1. art. 2. Conclus. 11.* nimirum quod quando copula est occulta, non impedit officia diuina, nec eget reconciliatione, quoniam perinde est, ac si nõ esset copula, quando occulta est.

Septimo quaeritur, Quot, & quibus casibus ratione temporis copula carnalis sit illicita? Difficultas prima est, an sit illicita in diebus festis, & factis: & respondeo ex communi sententia, nõ esse peccatum, siue reddendo debitum, siue exigendo, siue sint dies festi siue sacri, ob ieiunium solemne Ecclesiæ, vel ob solemnes litanias, aut processiones. Licet Magister in 4. Dist. 32. & S. Thomas *ibid.* non nihil hæreant, & dubitent, immo videantur asserere veniale esse peccatũ saltem in petendo debitum: Dices in 33. q. 4. multos canones extare, quibus dicitur, diebus factis esse abstinendũ à copula coniugali. c. *Christiano. c. Sciatis. c. Fratres. c. Si cause.* qui canones sunt ex Hieronymo, Augustino, & Ambrosio desumpti. Dicendũ est cum Glossa in eodem loco, eos canones sanctorum esse cõsilia, nõ præcepta: nam *ibid. c. Vir* ex Gre-

gorio dicitur, licitã esse copulam coniugalem debitè factam in omni tempore. Sotus tamen 4. Dist. 32. q. 1. art. 3. excipit dies festos solemniores, qualis ait esse diem Natalis Domini, Paschæ, Pentecostes, Ascensionis, & alios similes, & diem Passionis Dominicæ, in quibus diebus ait veniale esse peccatum vti coniugio, saltem petendo debitum. Sed dicendum est, non esse peccatum: & ita communis opinio nullos dies festos excipit. Sic Angelus verb. *Debitum nu. 19.* & Siluest. *quæst. 8.* & citant Richardum: aiunt etiam canones supra citatos non esse præcepta obligantia.

Secunda difficultas est, an sit licitus vsus coniugalis eo tempore, quo accipienda est Eucharistia die statim sequenti Sotus vbi supra ait, esse veniale peccatum, siue petendo, siue reddendo: Sed dicendũ est, nõ esse peccatum: nam Gregorius, vt refertur cap. *V in 33. q. 4.* aperte docet, vsum coniugalem debitè factum, nimirum gratia prolis, vel officij coniugalis, etiam eo tempore esse relinquendum proprio cuiusque coniugati iudicio, & sic Angelus verb. *Debitum nu. 30.* & citat Alexandrum, & Scotum, & ita sentit in 4. Dist. 32. q. 3. art. 1. ad 2. quæ quamuis vera sint, consulendum regularet tamen est, vt ob reuerentiam tanti Sacramenti per viginti quatuor saltem horas ab actu coniugali abstinere.

Octauo quaeritur, In quot, & quibus casibus coniugalis copula sit illicita ratione modi quo fit, nimirum, vel extra vas naturale, vel non seruatis alijs modis debitis? De his quæst. dixi supra, cum agerem de peccatis contra naturam.

Nono quaeritur, Quot, & quibus modis coniugalis copula sit illicita ratione impedimenti Ecclesiæ. Difficultas prima est, an sit peccatũ, si coniuges matrimonio vtantur ante benedictionem solemnem nuptiarũ receptam? Sunt quinque opiniones, Prima est asserentium, absolute esse peccatũ mortale, siue reddendo, siue petendo debitum. Ita nonnulli sentierunt, quos refert Siluest. verb. *Debitum, q. 9.* & Ang. citat etiam n. 1. Ita etiam sentit VValden. 10. 2. de Sacramental. c. 132. & Palud. in 4. Dist. 28. q. 1. sequitur Antonin. 3. p. tit. c. 16. si Secunda opinio est, esse peccatum mortale, vti matrimonio petendo, nõ tamen reddendo debitum. Sic Richard. vt referunt Angel. & Siluest. Tertia opinio, asserentium esse peccatum mortale, vti prima vice, siue reddendo, siue petendo, semel matrimonio consummato nõ est amplius peccatũ vti. Sic B. Antoninus, vt referunt Siluest. & Tabienus. Quarta opinio est, esse veniale peccatum, nõ mortale, quado sine vlla causa iusta est vsus coniugalis ante benedictionem solemnem. Sic Caiet. tom. 1. tract. 17. q. 1. Sotus 4. Dist. 28. q. 1. art. & Tabien. verb. *Matrim. 3. q. 3.* Immo hic insinuat esse mortale, quando est consuetudo recipiendi benedictionem ante consummationem matrimonij. Quinta opinio est, nullũ esse peccatum, ante benedictionem consummate matrimonium, etiam prima vice, siue reddendo, siue exigendo debitum, siue vbi non est consuetudo. Sic Naltart. cap. 22. num. 83.

In hac re dico, Primo, quado subest iusta causa differendi benedictionem, tunc apud omnes ferè Auctores certũ est, nullum esse peccatum. v. g. quado dos dilertur, & ideo benedictio non recipitur, & periculum est incontinentiæ in coniugibus. Item quando benedictio differitur, quoniam terra est interdicta, aut quoniam senex duxit uxorem puellam, aut nobilis duxit ignobilem, & erubescit. In hoc conueniunt Angelus, Siluest. Armill. Caiet. Sot. & Tabien. verb. *Matrimon. 3. q. 3.* & citant Innocentium, Aiber. & alios.

Secundo, vbi consuetudo est, vt ante benedictionem solemnem matrimonium consummetur, nullũ est peccatum illud consummare. Et in hoc conueniunt prædicti Auctores. Tota igitur difficultas est, an quando nulla aliqua talis iusta causa subest, tunc sit peccatũ vti matrimonio ante benedictionem solemnem? Et in hoc dico, quod opinio quinta est probabilior ceteris, nimirum quod nullũ sit peccatũ anteuentire benedictionem illã solemnem, siue vbi est talis consuetudo, siue vbi nõ est. Nam aperte dicitur cap. *Nostrates 30. quæst. 5.* nullum esse peccatum. Et hoc sentit cum Nauarro Glossa in eo cap. & Angel. & Siluest. *ubi supra*, & Copellium Trid. sess. 24. cap. de Reformat. Matrimonij, vbi hortatur contrahentes ad benedictionem accipiendam ante consummationem eius.

Et ponderandum illud verbum, hortatur: quo significatur esse consilium, non preceptum, vt annotauit Nauarrus loco citato, & Palatius in 4. *Dist. 28. Disput. 2. ad finem.*

Dices 3. *quæst. 5. cap. Alter. Et c. consanguineorum. q. 3. cap. Nulli 35. q. 3.* præcipitur, vt ante copulam coniugalem benedictio illa solemnis recipiatur. Item, vbi est consuetudo, ea videtur habere vim legis. Respondeo hos canones non esse præcepta, sed consilia. Siquidem in *cap. Nostrates 30. quæst. 5.* dicitur nullum esse peccatum: & cum sint tantum consilia, nullum est peccatum contra facere, nisi fiet ex contemptu contra ea consilia, nimirum vtendo matrimonio, & non recipiendo benedictionem illam, negligendo eam vt vauam, & inutilem: tunc enim, vt omnes docent, esset mortale ratione illius contemptus: nam contemnere consilia Ecclesie vt vana, vel inutilia, est mortale peccatum: Item nõ omnis consuetudo habet vim legis: quoniam multa sunt in vtu non vt præcepta, sed vt consilia.

Altera difficultas est, An ratione affinitatis coniugis, qui cognouit cognatam sui coniugis, impediatur exigere, vel reddere debitum? Respondeo, non potest debitum exigere, reddere tamen tenetur. *cap. Qui dormierit. 27. quæst. 2.*

Decimo queritur, An si coniux rem habeat cum cognata sua propria, impediatur petere debitum? Ad hæc questionem responsum est supra in *cap. de Pœnis Incestus.*

Tertia difficultas, Quomodo, & quâdo coniux impediatur exigere, vel reddere debitum ratione cognationis spiritualis? Respondeo, coniux, qui vel baptizauit filium suum, vel fuit pater eius: cum baptizaretur, vel confirmaretur, non potest exigere, tenetur tamen reddere debitum. *cap. Si vir, de cognatione spirituali. Et cap. De eo 30. quæst. 1.*

Primo, in hoc est annotandum, quod quando ob necessitatem, quoniam non est alius, qui baptizet, coniux baptizat filium suum, tunc non impeditur exigere debitum, quoniam necessitas excusat à culpa. *cap. De eo, 30. quæst. 1. Et cap. Si vir, de cognat. spirit.*

Secundo est notandum, quod quando coniux ex probabili ignorantia, vel facti, vel iuris, nimirum ignorans quod sit filius suus, vel quod sit sibi prohibitum baptizare filium suum, vel patrem eius, baptizauerit filium suum, vel patrem eius fuerit, tunc non impeditur à petendo debitum, quoniam ignorauit legem. *cap. Si vir, de cognat. spirit.*

Tertio est annotandum, quod si coniux malitiosus, aut scienter, vt uxorem debito coniugali fraudaret, fuerit pater filij sui, aut ipsum extra necessitatem baptizauerit, tunc certum est, quod tenetur reddere debitum, *et cap. Sim, de cognat. spirituali.* Sed difficultas est, an possit petere? De hoc sunt duæ opinioniones: Prima opinio est asserentium, quod possit exigere, quoniam nullo iure cauetur, & quod non fraus, & dolus nulli debet patrocinari. Si igitur malitiosè fecit, nimirum, vt uxorem debito coniugali fraudaret, & vt liberaretur ab onere debiti coniugalis, non debet illi hæc malitia patrocinari. Sic Bernard. Rhodonenfis, & Cardinalis, quos citat Siluest. in *verb. Matrimonium. 8. quæst. 7. num. 2.* & Sic Glossa in *d. cap. Si vir,* Altera opinio est, quod non possit exigere. Sic Andreas, Hostiensis, Gofredus, Paludanus, S. Thomas, quos citat etiam, & sequitur Siluester *vbi supra,* & Nauar. *cap. 16. num. 34.* Hinc sequitur, quod si ambo coniuges id fecerint malitiosè, vt se debito coniugali priuarent, tunc neuter potest exigere, reddere tamè vterque alteri tenetur. Hostiens. Siluest. *vbi supra,* potest tamen Episcopus dispensare in prædictis casibus, vt coniux possit licite petere debitum. Hostiens. Siluest. & alij communiter.

Decimo primo queritur: Quid si aliquis filium suum ex amica susceptu per abortum, & iam moriturum baptizauerit ob necessitatem, & absentiam Clerici: poterit ne amicam illam uxorem ducere sine dispensatione? Respondeo nõ posse. Ita Nauar. *cap. 16. num. 34.* Nam licet necessitas excuset, vt possit petere debitum, qui erat coniugatus: nõ tamen excusat ad hoc, vt possit denno contrahere matrimonium.

Decimo secundo queritur, Quomodo, & quâdo coniux ratione voti impediatur, à petendo, & reddendo debitum? In hoc sunt multe difficultates. Prima est, An sit peccatum,

post voti simplex castitatis contrahere matrimonium. Secunda difficultas, an non solum sit peccatum contrahere matrimonium post voti simplex castitatis, sed etiam illud consummare, sit peccatum nouum. Tertia, an coniux toties peccet, quoties petit debitum post votum simplex castitatis. Quarta, An peccet reddendo debitum coniux post votum simplex castitatis. Quinta, An si vterque coniux habeat votum simplex castitatis, impediatur vterque à petendo, & reddendo debitum. Sexta, An coniux, qui habet votum simplex castitatis, mortua uxore peccet de nouo, si de nouo contrahat aliud matrimonium. Septima, An qui habet votum nõ contrahendi matrimonium, peccet non solum contrahendo, sed etiam petendo debitum. Octaua difficultas est, An post votum simplex religionis sit peccatum nõ solum contrahere, sed etiam petere debitum coniugale, nõ solummodo matrimonium, & post consummatum matrimonium? Nona, An post votum simplex recipendi ordines sacros, sit peccatum non solum contrahere matrimonium, sed etiam petere debitum coniugale. Decimo prima, An coniux, qui dedit alteri coniugi facultatem vouendi Deo castitatem, licite possit petere, & reddere debitum. Sed de hisce omnibus, & lingulis difficultatibus dictum est supra in secundo præcepto, in *tract. de Voto.*

Decimo tertio queritur, An sit peccatum, si vir cognoscat uxorem tempore menstruationis? Difficultas consistit in tribus. Primo, an sit peccatum, si tunc vir exigat debitum ab uxore menstrua. Secundo, an sit peccatum, si vir tunc reddat debitum uxori menstrua. Tertio, an sit peccatum mortale, an verò solum veniale accessus ad vxorem menstruatam. In his sunt tres opinioniones. Prima est asserentium, esse mortale peccatum accessum ad vxorem menstruatam, sine petendo debitum, siue reddendo. Sic Scotus 2. *sent. Dist. 32. q. 1.* Richard. *ibid. art. 4. q. 1.* Glossa in *cap. Ad eius, Dist. 5. Angel. in verb. Debitum num. 32.* Secunda opinio est, non esse peccatum, si vir reddat uxori petenti, si autem petat, non esse mortale, sed veniale. Sic Palud. Anton. S. Thomas, quos citat, & sequitur Nauar. *cap. 16. num. 32.* Sic Siluester in *verb. Debitum, q. 6.* Castren. *de lege Pœnali lib. 1. cap. 12.* Scotus 4. *Dist. 32. q. 1. art. 2.* Tertia opinio est, alienentium esse veniale peccatum in reddendo, siue in petendo. In hac re dico in primis, certum est apud omnes, quod quando menstrua sunt præter naturalia, nimirum, vel perpetua, vel durissima, ita vt durent vltra diem quodecimum, quoniam naturalia solum durant duos, aut tres, aut quinque dies, aut ad summum, septem, aut duodecim dies, tunc licitum est petere, & reddere, quoniam magis tenetur sibi quicquid consulere, quam alteri, ergo magis tenetur coniux sibi consulere, cum possit periculum incontinentiarum incurere, si perperam aut diu ablineat ab vtu coniugali, quam tenetur proli consulere.

Secundo, certum est apud omnes, licitum esse petere debitum, & reddere ad vitandum periculum incontinentiarum vel propriæ ipsius, vel in coniuge. Hoc patet ob dictam rationem. Tertio dico, non erit peccatum mortale reddere ad vitandum illud, & odium vxoris, debitum coniugale: patet quia tunc pacis bonum excusat, ne teneatur vir magis consulere bono proli, sic S. Thomas, & alij supra citati. Quarto, extra prædictos casus, mihi probabilis apparet esse peccatum mortale, petere, & reddere sine iusta causa, sed pro libito: quæ est opinio Scoti, & Richardi, quos sequitur Palatius 4. *Dist. 21. disput. 1.* & Angelus *vbi supra,* quoniam *Leuit. 20.* imponitur pena mortis accedenti ad menstruatam, etiam uxorem, & *Ezechiel. 28.* inter alia crimina recensetur accessus ad menstruatam. Nec valet, si dicas, quod lex hæc fuerit ceremonialis, & quod non durat in lege Evangelica: quoniam contra est, quod docet Augustinus *Leuit. 18. 15. Et 20.* illam legem fuisse moralem. Item quoniam Hieronymus in *Esaiam cap. 64.* reprehendit accedentes ad vxores menstruas, & quod inde nascantur filij morbis infecti, item, quoniam lex charitatis exigit, vt coniuges consulant bono, & saluti prolis absque suo proprio detrimento.

Decimo quarto queritur, An sit peccatum, si quis accedat ad uxorem pregnantem? Palud. *vbi supra,* videtur innuere esse mortale peccatum, siue reddendo, si-

ut petendo, quoniam est cum periculo abortus, At Scotus, Ricardus, Angelus *verbo Debitum, numer. 23.* & communiter omnes aiunt. Primo, esse mortale peccatum, quoniam fuerit cum periculo probabili abortus, secundo, ut plurimum solum est veniale peccatum, quoniam ut plurimum non est periculum abortus. Tertio, esse veniale peccatum, quando est abusus pro libito, sine vlla causa rationabili, quoniam si fit ex aliqua causa rationabili, nullam erit peccatum. Quarto, maioris est periculi, quando accessus ad pregnantem est circa principium conceptionis, quam circa tempus partus, aut quam in tempore magis à conceptione remoto, ut aiunt communiter omnes; quoniam circa principium conceptionis est maius periculum, ne semen ad fecundum institutum dispergatur, aut dissipetur, aut inficiatur.

Decimoquinto quaeritur, An accessus ad vxorem tempore puerperij, hoc est, dum post partum purgatur femina, sit peccatum? Respondeo, ex communi sententia, non esse mortale, nisi cum probabili periculo mortis, aut infirmitatis vxoris sine tamen ut plurimum veniale, si fiat absque vlla rationabili causa: nam videtur esse actus inordinatus.

Decimosexto quaeritur, Post adulterium admissum ab vno coniuge, quomodo sit licitus, vel illicitus vltus coniugalis? Difficultas consistit in sequentibus. Primo, an coniux adulterius habeat exigendi debitum à coniuge innocente, an vero eo ipso quod adulter est, perdat lus exigendi debitum. Sunt tres opiniones. Prima est asserentium, quod eo ipso lus amittit exigendi. Sic Angelus *verbo Adulterium, numer. 3.* & *verbo Debitum, numer. 7.* Siluester *eodem verbo, quest. 10. R. c. c. eadem numer. 12.* Armilla *eodem numer. 17.* citant Raynerium, Antostium, Pisanum, Ricardum: qui omnes videntur docere, quod coniux adulter eo ipso perdit lus exigendi: & consequenter quod coniux innocens non tenetur reddere debitum, & ex consequenti videntur asserere, quod adulter peccat in exigendo, si quidem exigit alienum lus, & hi Auctores promittunt loquuntur, non distinguendo, an sit adulter occultus, an notus ipsi innocenti. Opinio secunda est asserentium, quod adulter quando occultus est ipsi coniugi innocenti, licet potest exigere debitum, & habet lus exigendi illud. Ita Scotus *2. distinct. 38. quest. 7. art. 2.* Tabien. *verbo Matrimonium, 4. y. 2.* Palladius *4. dist. 35. disputat. 1.*

Tertia est opinio asserentium, quod adulter sine sit occultus, siue publicus, siue sit notus coniugi innocenti, siue non, licet potest petere debitum, non tanquam iure sibi debitum, sed tanquam licentium, quoniam licet adulter ipso iure perdat lus exigendi, non tamen perdit lus rogandi, ne concedat, & reddat innocens debitum, si velit. & licet innocens ipso iure habeat lus denegandi debitum: habet tamen liberam potestatem, ut reddat illud, si velit. Sic Caietanus *Tom. 1. Tractat. 31. numer. 23. Respon. 4.* quem in omnibus sequitur Nauarrus *cap. 22. numer. 23.* Sed vera hæc opinio Caietani, & Nauarri non est ad propositum, quoniam non soluit dubium iuxta sensum, quo quaeritur. Cum enim apud Auctores dubitatur, an adulter habeat lus exigendi debitum, non est questio, an licet possit petere rogando, & an innocens coniux possit reddere si velit, hoc enim certum est apud omnes, siue adulter sit occultus, siue publicus, siue notus coniugi innocenti, siue non. Sed questio est, an habeat adulter lus exigendi debitum obligando ex Iustitia, & iure Matrimonij innocentem coniugem ad reddendum, ita ut teneatur innocens reddere? & in hoc sensu Hugo, ut cum citat Glossa *32. Quest. 7. cap. Sicut crudelis.* sentit, quod adulter siue ignotus coniugi, siue notus, non perdit lus exigendi, nisi per sententiam Iudicis fuerit condemnatus de adulterio, vel per confessionem ipsius adulteri in Iudicio, vel per euentum facti, quod nulla tergiversatione celari possit. & hoc putat probabile Glossa, licet tandem ab ea sententia difcedat.

In hac igitur re. Dico primo, adulter cum primum est

notus coniugi, eo ipso in conscientia caret lute exigendi debitum, id est, non habet lus exigendi, obligando innocentem coniugem ad reddendum, & innocens eo ipso, quod scit adulterium coniugis, habet lus denegandi debitum propria auctoritate absque Iudicis sententia. Hæc est opinio communis, quam & ratio confirmat, quoniam adulter fregit fidem Matrimonij, & frangenti fidem, non est obligatio seruandi fidem.

Secundo, adulter occultus quando est ignotus coniugi innocenti, habet lus exigendi obligando in conscientia innocentem ad reddendum debitum, & innocens tenetur reddere. Est hæc opinio Soni, Tabienis, Palacij *ubi supra*, & patet, quoniam nullo lute priuatur ea potestate.

Tertio, adulter licet occultus, & ignotus coniugi ex natura facti, perdit lus exigendi, & in hoc sensu est verissima opinio prima, quæ est communis. Dices: Incestuosus licet occultus, & ignotus coniugi, non habet lus exigendi debitum, ergo nec adulter? Respondeo, disparem esse rationem; quoniam incestuosus est priuatus per Leges Pontificias, non tamen adulter.

Altera difficultas est, in quibus casibus adultero tenetur coniux innocens reddere debitum, etiam si sciat adulterium eius: quod est quaerere. In quibus casibus adulter non perdit lus exigendi debitum? Respondeo, quod tenetur. Primo, si postea ipse quoque innocens adulterium committit, quoniam per compulsionem tunc ambo coniuges sunt pares. *cap. Intelleximus, de Adulter.* Secundo, tenetur reddere vir vxori adulteræ debitum, si ipse vir vxorem coactam tradidit adulterandam. *cap. Discretionem, de eo, qui cognouit consang. vxor. sua.*

Sed rogare quis posset, Quid si vxor sit adultera ex consensu viri expresso, vel tacto, nimirum dissimulante viro, cum possit oblitescere absque suo magno incommodo, & non impedit. An tunc vir habeat lus denegandi debitum vxori adulteræ, & an tunc vxor perdat lus exigendi debitum? Respondeo, virum non habere lus denegandi debitum, & vxorem habere lus illud exigendi: quoniam tunc auctoritate, aut consensu, sine culpa mariti adulterium committit.

Rogabis secundo, Quid si vxor peccat ex hoc, quod maritus occasionem dat peccandi? Verbi gratia. Ex hoc, quod maritus non dat vxori necessariam ad victum, & multo vxor fit adultera, an tunc vir lus habeat denegandi illi debitum? Respondeo, tunc propria culpa sua peccat vxor, & ita vir ius habet denegandi illi debitum.

Tertio, coniux innocens tenetur reddere debitum coniugi adulteræ, quando eius vxor oppressa est ab aliquo. *cap. Ita ne, XXXI. Quest. 3.*

Quarto, quando vxor ob diuturnam absentiam mariti, credens eum mortuum, alteri se coniunxit, non perdit lus exigendi debitum, nec vir reuersus potest ei obicere adulterium. *XXXIII. Quest. 1. cap. cum per bellicam.*

Quinto, si alter sub specie mariti decepit vxorem, non potest maritus ei obicere adulterium. *XXXIII. Quest. 1. cap. In lectum.*

Sexto, si maritus post adulterium cognouit vxorem, & tolerauit eam, sciens eius adulterium. *XXXII. Quest. 1. c. In multis.*

Septimo, si quis degens sub infidelitate repudiat vxorem suam, deinde conuersus ad fidem, non potest coniugi obicere adulterium. *cap. Gaudemus, de Divort.*

Decimo septimo quaeritur, Quid si Adulterium coniugis non constat coniugi, sed solum conceptum habet fortem, & magnam præsumptionem: an tunc habeat lus denegandi debitum? Respondeo, non habet lus denegandi simpliciter, sed ad tempus, si quidem iuste respondere potest. Prius explorare volo, si verè adulterium commisit. Est autem præsumptio violenta, si vir reperiat vxorem nudam cum alio nudo in lecto iacentem, & aliæ similes præsumptiones.

Decimo octavo quaeritur, An sit licitum coniugi innocenti petere, aut reddere debitum adultero coniugi? Respondeo, in primis. Quando adulterium non est publicum, sed solum ipsis coniugibus notum, tunc licitum est petere, & reddere, licet non teneatur, ut diximus, quoniam potest cedere iuri suo, & cessat ratio scandali in aliis. Secundo, si adulter est correctus, aut sufficienter paratus corrigi, tunc licitum est petere, & reddere. Tertio, quando coniux innocens periculum incurrit incontinentiae, tunc licitum est petere, & reddere, etiam quando adulterium esset notum multis aliis. Quarto, quando spes est probabilis de correctione, ut si vir speret uxorem corrigendam suis hortationibus, vel verberibus, licitum est. Quinto, si vir certo credit peiorem euasuram uxorem, si illi denegat debitum, quam si reddat, tunc licitum est petere, & reddere. Sexto, quando adulterium est notum, & publicum in populo, vel loco, vel vicinia, & scandalum in aliis esset, quo crederetur coniux patronus esse adulterij in coniuge, tunc peccatum esset in viro, si uxorem sic adulteram timeret reddendo, aut petendo debitum. Et in hoc casu loquuntur Canoness, etiam dicunt, non esse licitum reddere debitum coniugi adultero. *c. Sicut crudelis 32. quast. 7.* Haec omnia Siluester *verbo Debitum. q. 7.* ex S. Thoma, Ricardo, Paludano, & ex communi opinione, quoniam scandalum daretur aliis, qui merito censerent conjugem esse patronum adulterij in suo coniuge.

Decimonono quaeritur, An vir licite possit abesse, aut longam peregrinationem, vel longum iter suscipere? Respon-

deo, posse iusta de causa, nimirum ob bonum publicum Patriae, Regis, vel Principis, ob militiam, ob negotia sibi, & familiae suae necessaria. Nauarr. *cap. 16. num. 32.*

Vigesimo quaeritur, An coniugi leproso teneatur reddere debitum alteri coniugi? Scotus, Angelus, Glossa in *cap. 1. de Coniug. Leprosos*, videntur dicere cum teneri, etiam cum detrimento suo, vel proliis, quoniam ad id se obligauit, sed haec ratio nihil concludit, nisi de eo, qui coniugatus est per Matrimonium leproso, quem nouit leprosum, antequam cum eo contraheret. Sed quaestio est de leproso, qui factus est leprosus post Matrimonium contractum. Ideo dicendum est cum Durando, Paludano, Siluestro, Maiore, Soto, Caietano, & aliis *vbi supra*, quod non tenetur, si periculum incurrit probabile detrimento proprii. Si tamen commodè potest reddere absque suo detrimento, tunc reddere tenetur. Et hoc sensu loquuntur Canoness in *cap. 1. et 2. de Coniug. Leprosos*.

Dices, saltem est periculum damni in prole, ergo non tenetur reddere cum damno prolis. Respondeo, hoc solum probare, quod non possit petere. Nam illud damnum prolis non reddenti, sed petendi imputandum est.

Vigesimoprimo quaeritur, An coniugi furto, vel amati vel furioso teneatur coniux, debitum reddere? Respondeo, teneri, nisi quando periculum incurreret detrimenti subsequenti a furioso coniuge. Sic Ricardus, Angel. & alij communiter. Nauarr. *c. 16. num. 27.*

## FINIS LIBRI TERTII.

